

Голові спеціалізованої вченої
ради Д 64.707.03 Національного
університету цивільного захисту
України ДСНС України, доктору
наук з державного управління,
професору

Домбровській С. М.

ВІДГУК

офіційного опонента

**на дисертаційну роботу Тихоненка Олександра Олександровича
на тему: «Механізми профайлінгу у сфері виявлення загроз в
державній безпеці», подану на здобуття наукового ступеня кандидата
наук з державного управління за спеціальністю 25.00.05 – державне
управління у сфері державної безпеки та охорони громадського
порядку**

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження та зв'язок з науковими програмами, планами, темами. На національну безпеку України, як і на міжнародну безпеку в цілому, дедалі більше впливають процеси глобалізації, що визначають головні тенденції розвитку світової економіки та політики, а також призводять до специфічних трансформацій у міжнародному безпековому середовищі, яке стає дедалі більш турбулентним, динамічним та суперечливим. Під впливом вищевказаних чинників, розширюється і склад учасників міжнародного політичного процесу, де поряд з національними державами на сучасній світовій арені діють міжнародні об'єднання, організації та інші недержавні суб'єкти. Новим аспектом у міждержавних взаємовідносинах стало використання терору та його видів для вирішення державами та квазідержавними утвореннями зовнішньополітичних завдань. Специфіка тут полягає в тому, що на міжнародну арену «виходять» держави-«спонсори», які, в тій чи іншій формі, відкрито підтримують терористичні організації.

Подібні дії, в свою чергу, підвищили можливості та вплив терористичних організацій і груп, передусім за рахунок поліпшення їхнього фінансового і матеріального забезпечення, постачання сучасними видами зброї, засобами транспорту і зв'язку, покращення підготовки бойовиків, надання політичного і морального притулку, що в свою чергу створюють позитивні умови для формування та реалізації загроз державній безпеці.

Саме тому при розробці системи запобігання протиправним діям, перш за все терактів, повинен використовуватися комплексний механізм

забезпечення державної безпеки та захисту національних інтересів, що формується з урахуванням актуальних тенденцій зародження, формування та реалізації небезпек. Нагальною потребою стає створення більш гнучких систем безпекової взаємодії, здатних швидко й ефективно реагувати на нові виклики. У цьому контексті зростає актуальність дисертаційної роботи Тихоненка О. О., яка має як наукове, так і практичне значення.

Дисертація пов'язана з науково-дослідною тематикою «Розробка наукових основ державного управління у сфері безпеки ринку соціально-економічних послуг України з точки зору цивільного захисту» (державний реєстраційний номер 0112U002587), що розробляється навчально-науково-виробничим центром Національного університету цивільного захисту України. Конкретно дисертантом проаналізовано заходи удосконалення ефективності профайлінгу у сфері виявлення загроз державної безпеки.

Враховуючи вищенаведене, слід констатувати, що дисертаційне дослідження Тихоненка Олександра Олександровича на актуальну тему: «Механізми профайлінгу у сфері виявлення загроз в державній безпеці» і спрямоване на поглиблення теоретичних засад забезпечення безпеки держави та захисту національних інтересів.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність. У дисертації Тихоненка Олександра Олександровича чітко визначено мету та завдання дослідження, обґрунтовано підходи щодо шляхів їх досягнення. Дисертаційна робота характеризується логічністю та послідовністю виконання дослідження. Висновки містять стислий підсумок виконаного дослідження. В них повною мірою відображені основні положення роботи. Автор провів детальний аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду та наукових розробок з теорії державного управління у сфері забезпечення державної безпеки та охорони громадського порядку. Список використаних джерел містить 218 найменувань.

При виконанні дисертаційної роботи використано широкий спектр наукових методів, зокрема, діалектичний, завдяки якому було з'ясовано процес розвитку профайлінгу, як універсальної технології оцінювання особи, з метою виявлення загроз державній безпеці та лояльності такої особи до держави і суспільства в цілому. Структурно-функціональний метод дозволив систематизувати всі етапи профайлінгового дослідження та визначити проблеми впровадження механізмів профайлінгу та ефективності його застосовування в сфері забезпечення державної безпеки. Порівняльний метод дозволив визначити особливості впровадження механізмів технології профайлінгу в діяльності спеціальних служб і відомств зарубіжних держав,

визначити ефективні моделі профайлінгу та шляхи імплементації позитивного досвіду використання профайлінгу в діяльності спеціальних служб і відомств України. Крім цього, були використані методи аналізу, синтезу, індукції та дедукції, які дозволили не тільки здійснити ґрунтовне дослідження теоретичних засад впровадження профайлінгу, а й підкріпити його емпіричним та соціологічним дослідженням особливостей впровадження профайлінгу в діяльність спеціальних служб та відомств, з метою забезпечення безпеки держави.

Рекомендації автора базуються на ґрунтовному аналізі законодавчих та нормативних актів України та світу з питань регулювання державних безпекових питань, а інформаційну базу дисертаційного дослідження становили праці зарубіжних і вітчизняних учених, Інтернет-ресурси, статистична інформація Державного комітету статистики України та інших центральних органів виконавчої влади.

Аргументованість і достовірність результатів дисертаційної роботи підтверджується їх використанням у практичній діяльності органів державної влади, закладів вищої освіти та приватних підприємств, в контексті виконання управлінських рішень та стратегії, що орієнтовані на передбачення, виявлення та попередження несприятливих умов, факторів та явищ з антропогенним джерелом небезпек, а також позитивною оцінкою у процесі апробації на міжнародних науково-практичних конференціях.

Все це дає підстави стверджувати, що висновки, пропозиції та рекомендації, сформульовані в дисертаційній роботі, є достатньо обґрунтованими та достовірними.

3. Наукова новизна результатів дослідження. Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи, переліком опублікованих наукових праць та авторефератом дисертації дозволяє стверджувати, що основні наукові положення, висновки і пропозиції, які сформульовані дисертантом, характеризуються науковою новизною і відображають особистий внесок здобувача у розвиток проблематики забезпечення формування національної безпеки з удосконалення механізмів профайлінгу у сфері виявлення загроз в державній безпеці.

Наукову новизну дисертаційного дослідження визначають такі теоретико-методичні і прикладні результати:

Вперше запропоновано авторську модель забезпечення державної безпеки з використанням механізмів профайлінгу, яка представляє собою комплекс взаємопов'язаних та взаємообумовлених заходів та процедур, що здійснюються спеціально уповноваженими органами державного управління та їх посадовими особами на різних рівнях державного управління, з метою

виявлення і запобігання загрозам (а при підтвердженні протиправних дій - припинення таких дій) та мінімізації негативних наслідків, завдяки використанню технології антропогенного аналізу особистості (профайлінгу) реального або потенційного порушника, які своїми діями чи бездіяльністю створюють небезпеку правам та інтересам громадян, держави та суспільства (с. 180-182).

Удосконалено розуміння механізму технології профайлінгу, як такого, що увібрала в себе ефективні методики оцінки особи та особистості, характерні для різних соціальних наук. Ця технологія формується як реальний практичний інструмент досягнення завдань у сфері державної безпеки та громадського порядку, що дозволяє спеціальним службам та відомствам передбачати, виявляти та припиняти реальні та потенційні небезпеки, мінімізувати збитки (с. 42-43).

Слід відмітити аргументовану позицію автора щодо підходу до визначення поняття «загрози» та «ризик», як специфічного негативного явища, чинника, події, що може бути важко прогнозованою, оціненою, тому що дане явище, чинник, подія ще не відбулося в реальному часі, тобто по відношенню до них немає в наявності достатньої, конкретної інформації для їх ефективного виявлення, попередження чи мінімізації наслідків, збитків, втрат. У частині оцінки несприятливого чинника, загроза важко прогнозується, піддається аналізу, а ризик навпаки – піддається кількісному аналізу, прогнозується як його реальність здійснення, настання, так і можливі наслідки, збитки тощо (с. 175-177).

Удосконалено механізм здійснення профайлінгу особи, щодо усвідомлення та трансформації загрози у антропогенний ризик, з подальшими заходами, щодо його нейтралізації чи мінімізації наслідків, збитків, з метою забезпечення державної безпеки. Встановлено, що зворотній процес переводу ризику у загрозу, є нічим іншим, як кумуляцією небезпеки, що характеризує неефективні моделі забезпечення державної безпеки та охорони громадського порядку (с. 103).

Удосконалена методологія механізмів профайлінгу, як сукупність адаптованого до конкретних завдань з державної безпеки, симбіозу ефективних методів аналізу особистості, що дозволяють виявити потенційно та реально небезпечну особу порушника за специфічними ознаками-ідентифікаторами, які дозволяють за певними ознаками ідентифікувати потенційно та реально небезпечних осіб, прогнозувати їх поведінку (с. 208-214).

Подальший розвиток механізму професійного профілювання, що дозволяє виділити і оцінити соціально-небезпечні групи, а також

мотиваційно ціннісний потенціал особистості, з маркером протиправної поведінки особистості порушника, та його негативне відношення до визнаних законом цінностей, що тісно пов'язані із моральними відхиленнями, які виражаються в його аморальних, антисоціальних вчинках та поведінці. За цих умов, профайлінг виступає своєрідним фільтром, що дозволяє виявляти осіб, реальних та/або схильних до скоєння певних порушень, тим самим зменшити навантаження на структуру та систему безпеки, мінімізувати вразливості, зменшити рівень ризику, що як наслідок, дозволить знизити рівень небезпеки (с. 109-120).

Подальший розвиток наряду здійснення профайлінгового дослідження особи, що дозволяє типізувати порушників, залежно від ступеня небезпеки для держави та громадського порядку, зокрема: особи з протиправними намірами; невдоволені особи; особи з психічними відхиленнями та патологіями. Окремі з цих осіб діють особисто, а інші – у складі груп (с. 206-207).

4. Теоретична і практична значимість результатів дисертаційного дослідження. Наукова цінність та практична значимість одержаних результатів обумовлена можливістю широкого застосування розроблених у дисертаційній роботі теоретичних і науково-методичних положень і висновків дисертації, можуть використовуватися фахівцями під час написання підручників і навчальних посібників, створення навчально-методичної літератури, в професійній діяльності органів державної влади з виявлення і попередження загроз державній безпеці з використанням профайлінгу. Теоретичне значення мають запропоновані автором науково-методичні положення стосовно обґрунтування механізму впливу профайлінгу на виявлення загрози в державній безпеці, з антропогенним фактором її зародження, формування та розвитку.

До наукових розробок прикладного характеру слід віднести напрацювання та практичні рекомендації дисертаційного дослідження, що знайшли своє відображення в діяльності:

➤ ПрАТ «Фармакологічна компанія «Дарниця» в контексті виконання управлінських рішень та стратегії, що орієнтовані на передбачення, виявлення та попередження несприятливих умов, факторів та явищ з антропогенним джерелом небезпек (довідка про впровадження від 13.10.2020 р., № 1020);

➤ Олешківської районної державної адміністрації Херсонської області у впровадженні механізму щодо вдосконалення функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо

підтримки належного рівня національної безпеки (довідка про впровадження від 16.10.2020 р., № 01-30-807/0/20/6171);

➤ ТОВ «Варангян гард компанії» в межах забезпечення заходів з охорони та безпеки як об'єктів, так і охорони громадського порядку (довідка про впровадження від 12.10.2020 р., № 12/10/20); Школи I-III ступенів №78 Печерського району м. Києва в програмах та заходах, щодо виявлення та попередження розвитку реальних та потенційних негативних явищ з антропогенною складовою (довідка про впровадження від 16.10.2020 р., № 01-30-807/0/20/6171);

➤ Вишгородської міської ради, де в практичну діяльність було впроваджено технологію виявлення та попередження антропогенних загроз національній безпеці на регіональному рівні.

Наукові розробки автора мають фундаментальний характер і є необхідним методологічним базисом при впровадженні механізму профайлінгу для виявлення загроз в державній безпеці та захисту національних інтересів.

5. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях. Наукові положення, висновки і рекомендації дисертаційної роботи повною мірою викладено в шістьох публікаціях, з яких п'ять – вітчизняних наукових фахових виданнях та одна – у міжнародному спеціалізованому виданні, за напрямом. Наукові результати дисертаційного дослідження апробовані на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях. Загальний обсяг публікацій автора за темою дослідження – 3,2 друкованих аркушів.

Публікації достатньо повно відображають основні положення роботи та отримані в ході дослідження результати. Обсяг і статус публікацій відповідає встановленим вимогам. У публікаціях, виконаних у співавторстві, особистий внесок Тихоненка О. О. відображений повною мірою.

6. Відповідність змісту автореферату та опублікованих праць основним положенням дисертації. Автореферат, який оформлено згідно з встановленими вимогами, достатньо повно відображає основні положення дисертаційної роботи, є ідентичним дисертаційній роботі за структурою та змістом, а також містить лише ту інформацію, яка присутня у дисертації. Основні наукові результати дисертаційного дослідження повною мірою відображено в опублікованих наукових працях. Конкретний особистий внесок автора в спільні наукові роботи відображено у переліку опублікованих праць за темою дисертаційної роботи.

7. Дискусійні положення і критичні зауваження щодо змісту дисертаційного дослідження. Позитивно оцінюючи результати проведеного

дослідження, необхідно зазначити, що дисертаційна робота не позбавлена окремих дискусійних положень та недоліків:

1. Детальне представлення оцінки людини, як інформаційного джерела ознак-ідентифікаторів щодо безпеки у параграфі 1.2 (с. 43 – 67) є зайвим з огляду на мету дослідження – обґрунтування теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів профайлінгу у сфері виявлення загроз державної безпеки.

2. Розкриваючи правові аспекти, що регулюють процеси профайлінгу особи на її безпеку чи загрозу (с. 68-69), автору слід було б порівняти зазначену ним ідеальну модель профілювання людини в Україні з такою ж в Європейському Союзі та світі.

3. Розроблюючи організаційний механізм здійснення державного регулювання забезпечення власної безпеки (с. 100 – 106), доцільно було б також віднести до об'єктів управління такі важливі інституції як Рада національної безпеки та Служба безпеки України.

4. На нашу думку, у другому розділі варто було створити візуальний макет порівняння ефективного використання профайлінгу вітчизняними та світовими державними установами, тим самим наочно продемонструвати тенденції розвитку механізмів виявлення загроз в державній безпеці (с. 164).

5. При обранні автором об'єкта забезпечення безпеки для емпіричної демонстрації високого коефіцієнту ефективності розробленої технології профайлінгу більше уваги необхідно було приділити особливо важливим державним об'єктам (с. 214).

У цілому, викладені вище зауваження не впливають на загальну високу оцінку рівня дисертаційної роботи. Наведені дискусійні положення і недоліки не зменшують значення та цінності виконаної дисертації та не змінюють її загалом позитивної характеристики як ґрунтового дослідження в економічній науці.

8. Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам. Дисертаційна робота Тихоненка Олександра Олександровича на тему: «Механізми профайлінгу у сфері виявлення загроз в державній безпеці» виконана на високому теоретичному і методичному рівнях. Вибрану тему дисертації необхідним чином розкрито, поставлену мету досягнуто, завдання роботи виконано.

Дисертаційна робота є самостійною, завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково-обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують важливе наукове завдання – розроблення теоретико-методологічних засад і практичного інструментарію забезпечення

збалансованого регіонального розвитку на засадах соціальної відповідальності закладів вищої освіти. Робота має логічну будову, характеризується науковим стилем, викладені висновки і рекомендації є результатом власних досліджень автора. Основні положення роботи, які виносяться на захист, мають елементи наукової новизни. Структура і обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Дисертаційне дослідження відповідає профілю спеціалізованої вченої ради та паспорту спеціальності 25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку.

Дисертаційна робота за змістом і оформленням, новизною наукових положень, теоретичним і практичним значенням відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. зі змінами і доповненнями, затвердженими постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р., № 943 від 20.11.2019 р., № 607 від 15.07.2020 р., що висуваються до кандидатських дисертацій, а її автор – Тихоненко Олександр Олександрович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку.

Офіційний опонент:

к. держ. упр., доцент, доцент кафедри
публічного адміністрування **ПРАТ**
«ВНЗ «Міжрегіональна Академія
управління персоналом»

ЯРОВОЙ Тихон

Приватне акціонерне товариство
Навчальний заклад «Міжрегіональна
Академія управління персоналом»
Спасноручний підпис Яровой Т.С.
СТВЕРДЖУ
Відділ управління персоналом
«___» _____ 20__ р.
Підпис _____